

УДК 340.1

*Вячеслав Юрійович Васецький,
науковий співробітник відділу теорії держави і права
Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України,
кандидат юридичних наук
ORCID: 0000-0001-5595- 5291*

ПІДГРУНТТЯ ПРАВОВИХ НАСЛІДКІВ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ: НЕОБХІДНІСТЬ ПОКАРАННЯ ЗЛОЧИНЦІВ

Постановка проблеми та аналіз літературних джерел і публікацій. Війна, розв'язана РФ проти України – подія такого масштабу, яка після її закінчення, без сумніву, поразкою РФ у багатьох напрямках, матиме суттєві наслідки, зокрема у правовій сфері.

Події, що відбуваються в Україні, мають історичні, соціальні, правові, моральні, загальнолюдські та інші виміри. У загальному вимірі війна України з РФ, від якої потерпає наш народ і наша держава, має не тільки суто український масштаб. Ці події стосуються значної кількості цивілізованих країн світу – про це свідчить безпрецедентна всебічна допомога Україні з боку США, Великої Британії, країн Євросоюзу, Японії, Австралії, Канади та багатьох інших держав; Генеральна Асамблея ООН 141 голосом своїх членів засудила вторгнення РФ в Україну і закликала Москву негайно вивести всі сили з України, деокупації Криму та Донбасу [1]. Був створений центр управління у німецькому Штутгарті, який керує мережею з більш як 40 країн-партнерів та союзників, які зустрілися у Німеччині на авіабазі «Рамштайн» та надають допомогу Україні [2]; в Україні сформовано Інтернаціональний легіон оборони України, який уже 7 березня 2022 р. налічував у своїх лавах понад 20 тисяч добровольців та ветеранів із 52 країн світу [3]. РФ опинилася в ізоляції на задвірках цивілізації. Цей факт належить усвідомити як її правлячій верхівці, так і значній частині зомбованого населення країни.

Війна проти України гостро поставила питання безпеки, стабільності миру у світовому масштабі, дієздатності існуючих міжнародних органів і об'єднань виконати свої функції по забезпеченню миру на планеті і в країнах, які зазнали агресії. Про таку постановку проблеми, як результат подій в Україні, зазначають багато політиків і впливових людей у світі. Цей величезний пласт проблем потрібно вирішувати і він, без сумніву, торкнеться також основних правових положень.

В історичному аспекті масштабні світові події, як зазначають багато авторів, призводять до змін на мапі світу і торкаються у тому числі суттєвих змін у правовій сфері. Щодо цього можна навести яскраві приклади, які мали місце протягом багатовікової світової історії. Серед них зазначимо, зокрема, такі. Масштабні історичні події в Європі першої половини XVII ст. набули відображення у текстах Вестфальського миру, який не тільки поклав кінець Тридцятилітній війні, а й надав значного впливу, зокрема, доктринального характеру, на подальший розвиток правових відносин між країнами і який можна розглядати як приклад необхідних умов витоку у розвитку в правовій сфері [4, 5]. Як приклад, у новітній історії можна згадати заснування після Другої світової війни Організації Об'єднаних Націй і прийняття у 1948 році в Парижі Загальної декларації прав людини [6], яка втілила у своїх положеннях тисячолітній досвід і здобутки боротьби за права людини, що найбільш рельєфно та концентровано відображають ідеї та ідеали верховенства права і гуманізму. У зв'язку з цим М. Онішук зазначає, що повоєнний світ того часу очікував не лише на поновлення ідеалів гуманізму та людяності, втілених у правах людини, а й на їх визнання і гарантування на міжнародному рівні [7]. Суттєвих змін можна очікувати і сьогодні в напрямі вдосконалення правопорядку у світі, але з урахуванням досвіду, якого набуває світове співтовариство.

Які саме будуть наслідки після закінчення війни, що розв'язала РФ і за наслідки якої їй доведеться відповідати в повному обсязі, передбачити неможливо. Із усієї багатовимірної проблеми торкнемося тільки однієї – відповідальності за скоєні злочини. Не викликає сумнівів відповідаль-

ність за це на всіх рівнях – владних державних органів, держслужбовців, починаючи з президента РФ, конкретних виконавців, рядових військових, які вбивали, катували мирних громадян, чинили акти мародерства тощо. Прикладами цього рясніють шпальти всіх світових засобів масової інформації, офіційні доповіді міжнародних і українських організацій.

Метою роботи є дослідження складових злочинів, за які повинен відповісти агресор, визначити відповідність основним ознакам за скоєні злочини, виявити підтримку міжнародних інституцій та дієвих політичних особистостей, а також зазначити необхідність удосконалення міжнародного і національного законодавства для засудження воєнних злочинців.

Основні результати дослідження. В історичному аспекті є певна аналогія з теперішніми подіями, яка дає уявлення про правові наслідки пережитої трагедії – Нюрнберзький процес – міжнародний судовий процес над колишніми керівниками гітлерівської Німеччини, який проходив з 20 листопада 1945 по 1 жовтня 1946 року в Міжнародному військовому трибуналі. Серед іншого підсудні обвинувачувалися у таких злочинах:

- злочини проти миру: всі звинувачувані брали участь у плануванні, підготовці, розв’язанні та веденні агресивних війн, які також були війнами, що порушують міжнародні договори, угоди та зобов’язання;

- воєнні злочини: вбивства і жорстоке поводження з цивільним населенням на окупованих територіях; вивезення цивільного населення з окупованих територій; вбивства та жорстоке поводження з військовополоненими та військовослужбовцями; безцільне руйнування великих і малих міст і сіл, спустошення, не виправдані військовою необхідністю;

- злочини проти людяності: переслідування, репресії та знищення ворогів нацизму, приниження, тортури та вбивства людей [8, с. 199–201].

Один із безпосередніх учасників процесу зазначав: «Міжнародний військовий трибунал не міг бути створений, оскільки світова громадська думка ніколи не примирилася б зі звільненням злочинців від покарання. Заснування Нюрнберзького Міжнародного трибуналу цілком відповідало і сподіванням народів про суворе покарання головних гітлерівських воєнних злочинців» [9, с. 4–5].

Злочини, які скоїла і продовжує скоювати РФ, її військове і політичне керівництво, окремі виконавці не тільки у воєнній сфері, а й у пропагандистській, економічній сферах, у міжнародному законодавстві можуть визначатися як воєнні злочини, злочини проти людяності, геноцид, злочини агресії тощо. Кожна з цих складових має свої ознаки і практику застосування щодо подій, які мали місце, зокрема, у міждержавних конфліктах. Повний перелік злочинів, а також покарання за них міститься у Статуті Міжнародного кримінального суду (Римському статуті) [10], який був прийнятий 17.07.1998 р. у Римі. Суд має міжнародну правосуб’єктність і може здійснювати свої повноваження на території іншої держави – учасниці статуту [11, с. 682–683].

Воєнний злочин – свідоме грубе порушення законів та звичаїв війни. Поштовхом для визначення поняття воєнних злочинів стала Друга світова війна. У 1945 році країни-переможниці створили Міжнародний військовий трибунал, де проходив міжнародний судовий процес над колишніми керівниками гітлерівської Німеччини.

Згідно зі Статутом Міжнародного кримінального суду до воєнних відносять такі злочини:

- будь-які із діянь проти осіб чи майна, що користуються міжнародним захистом, які застосовуються до міжнародних збройних конфліктів (ст. 8 (2) (а) Римського статуту), зокрема, умисне вбивство, незаконне, безглузде та значне за обсягами знищення чи привласнення майна, що не викликано воєнною необхідністю, примушування служити у збройних силах ворожої сторони тощо;

- серйозні порушення законів і звичаїв війни, що застосовуються до міжнародних збройних конфліктів (ст. 8 (2) (b) Римського статуту), зокрема, умисний цілеспрямований напад на цивільне населення чи окремих цивільних осіб; умисний напад на цивільні об’єкти, тобто об’єкти, які не є воєнними цілями; напад на незахищені міста, села, жилі приміщення чи будівлі чи їх обстріл; пряме або непряме переміщення окупаційною державою частини її власного цивільного населення на окуповану нею територію чи депортація населення окупованої території; згвалтування; умисне вчинення дій, які піддають цивільне населення голоду та створення завад для допомоги.

Обов’язковими ознаками є такі: подія сталася у зв’язку чи у контексті збройного конфлікту; порушник усвідомлював фактичні обставини, які визначили наявність збройного конфлікту.

Українське законодавство не містить визначення поняття «воєнний злочин». Проте у Кримінальному кодексі України є деякі зі злочинів, які є саме воєнними злочинами: насильство над населенням у районі воєнних дій (ст. 433 ККУ); погане поводження з військовополоненими (ст. 434 ККУ); мародерство (ст. 432 ККУ). Відповідно до ст. 438 ККУ «Порушення законів та звичаїв війни» вважається злочином – жорстоке поводження з військовополоненими або цивільним населенням, вигнання цивільного населення для примусових робіт, розграбування національних цінностей на окупованій території, застосування засобів ведення війни, заборонених міжнародним правом. Якщо такі діяння були поєднані з умисним вбивством, то застосовується покарання у вигляді позбавлення волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічного позбавлення волі.

Злочини проти людства або злочини проти миру та безпеки людства є найбільш ненависними злочинами, тому що справляють серйозний руйнівний вплив на людську гідність, принижують та спричиняють деградацію особистості. Традиційне розуміння воєнних злочинів не містило жодного положення про злочини, вчинені владою проти своїх громадян. Тому стаття 6 Римського статуту містить не тільки традиційні воєнні злочини і злочини проти миру, але в ній зазначені і злочини проти людства, які визначаються як вбивство, масове винищення людей, поневолення, депортація та інші нелюдські діяння, вчинені щодо цивільного населення до або під час війни, чи переслідування з політичних, расових або релігійних мотивів у зв'язку з будь-яким злочином, підлягають юрисдикції Трибуналу, незалежно від того, чи порушують ці діяння внутрішнє законодавство країни, у якій вони були скоєні.

Генеральною Асамблеєю ООН 9 грудня 1948 р. була прийнята Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього. Караність геноциду як міжнародного злочину передбачена статутами Нюрнберзького і Токійського трибуналів і схвалена Конвенцією [12, с. 573–574]. В Україні згідно зі статтею 442 Кримінального кодексу України геноцид визначається як діяння, умисно вчинене з метою повного або часткового знищення будь-якої національної, етнічної, расової чи релігійної групи шляхом позбавлення життя членів такої групи чи заподіяння їм тяжких тілесних ушкоджень, створення для групи життєвих умов, розрахованих на повне чи часткове її фізичне знищення, скорочення дітонародження чи запобігання йому в такій групі або шляхом насильницької передачі дітей з однієї групи в іншу. Діяння геноциду карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі.

Зазначимо, що у Конвенції ООН про незастосування строку давності до воєнних злочинів і злочинів проти людства від 1968 року встановлено, що термін давності не застосовується до воєнних злочинів та злочинів проти людства.

Наразі війна в Україні затягується. Однак ознаки, які мали місце у війні фашистської Німеччини проти людства, простежуються і у війні, що розв'язана РФ в Україні. Також і оцінки, які надають цій війні різні, навіть найбільш авторитетні автори, свідчать про її нелюдський характер, який неприпустимий у цивілізованому світі XXI століття. Наведемо лише деякі з них, що водночас містять і звинувачення.

Генеральний прокурор України І. В. Венедиктова вчинені у Маріуполі злочини розглядає з точки зору можливої їх кваліфікації як «геноциду»: «Те, що сьогодні відбувається в Маріуполі, – це вже не воєнний злочин... Я дивлюся на це з точки зору можливості кваліфікації «геноциду»: ціле місто знаходиться в заручниках, люди – без води, без їжі, без тепла. Неможливо виїхати, колони, які намагаються виїхати, розстрілюють... Це місто, з якого депортували дорослих і дітей... Не йдеться про Донбас і Крим. Путін хоче знищити Україну як державу. Йдеться про знищення українського народу як нації... Цей досвід ми маємо в минулому столітті» [14].

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, коментуючи статтю на сайті «РИА Новини» під назвою «Що Росія має зробити з Україною», зазначила: «Оприлюднюючи на російських державних сайтах відкриті заклики до здійснення відкритого геноциду українців, російська федерація відкрито перейшла до риторики нацистських злочинців, а ненависть до кожного українця стала національною ідеєю – знищення України та її населення» [15].

Політичні діячі та державні органи більшості країн світу також кваліфікують діяння РФ в Україні як геноцид та закликають до суду над злочинцями.

Прем'єр-міністр Великої Британії Б. Джонсон щодо масових убивств в українському місті Буча сказав: «Коли ми дивимось на те, що твориться в Бучі, що Путін зробив в Україні, і що, як на мене, зовсім недалеко від геноциду, не дивно, що люди реагують таким чином» [16].

Парламентська асамблея Ради Європи (ПАРЄ) підтримала українські та міжнародні ініціативи, спрямовані на забезпечення відповідальності Росії, а також її політичного та військового керівництва за розв'язання війни проти України. Асамблея закликала держави терміново створити та профінансувати спеціальний Міжнародний кримінальний трибунал для притягнення російського керівництва за злочини агресії. Резолюції ПАРЄ містять конкретні рекомендації щодо повноважень та порядку створення такого трибуналу, які відповідають баченню України [17].

Призначений прокурор Міжнародного кримінального суду в Гаазі Карім Хан та призначені ним слідчі Суду наразі розслідують можливі воєнні злочини. Прокурор назвав усю Україну місцем злочину і вважає, що є всі підстави вважати, що тут здійснюються злочини.

Висновки. Війна, розв'язана РФ проти України, за своїми масштабами стосується значної кількості цивілізованих країн світу і її наслідки, особливо у сфері безпеки, матимуть також суттєві зміни і у правовій сфері.

Злочинці, без сумніву, понесуть законне покарання за свої злочини. Для цього існують всі підстави згідно з існуючим законодавством і практикою його застосування. Питання з правової точки зору стосується не лише кваліфікації злочинів, складна робота в правовій сфері очікується також у напрямі створення умов недопущення подібного у майбутньому.

Ведучи боротьбу, по суті, за існування держави, кровопролитні бої за виживання, важкі втрати, водночас глибоко осмислюймо своє становище, причини, які призвели до нападу на нашу країну, та докладаймо зусиль для майбутньої перебудови країни і змін у правовій сфері, які б стали запобіжником неможливості безкарної діяльності проти держави.

Список використаних джерел

1. UN. General Assembly (11th emergency special sess.: 2022). Aggression against Ukraine: resolution / adopted by the General Assembly. A_RES_ES-11_1-EN - PDF.
2. Країни-члени формату «Рамштайн» проведуть 23 травня нову зустріч щодо оборони України. URL: <https://censor.net/ua/n3342773>.
3. В Україні створено спецпідрозділ міжнародного легіону. *Українська правда*. 7 березня 2022. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/03/7/7329133/>.
4. Дмитрієв А. Вестфальський мир 1648 року: витоки сучасного міжнародного права. *Людина і політика*. 1999. № 2. С. 21–25.
5. Васецький В. Ю. Вплив соціально-політичних подій у Європі XVI–XVII ст. на розвиток правової доктрини Нового часу. *Альманах права*. Тлумачення права: від теорії до практики. Вип. 12. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2021. С. 136–141.
6. Загальна декларація прав людини. Київ: Право, 1995. 12 с.
7. Оніщук М. Проблеми забезпечення прав людини в Україні: від загальної декларації прав людини до сьогодення. *Право України*. 2009. № 4. С. 29–35.
8. Нипорко Ю. І. Нюрнберзький процес. *Юридична енциклопедія: у 6 т. / відп. ред. Ю. С. Шемшученко*. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2003. Т. 4. 720 с.
9. Полторак А. И. Нюрнбергский эпилог. Москва: Юрид. лит., 1983. 416 с.
10. Римський статут Міжнародного кримінального суду. Верховна Рада України. Документ 995_588. Редакція від 16.01.2002. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text.
11. Малярєнко В. Т. Міжнародний кримінальний суд. *Юридична енциклопедія: у 6 т. / відп. ред. Ю. С. Шемшученко*. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2003. Т. 5. 736 с.
12. Яценко С. С. Геноцид. *Юридична енциклопедія: у 6 т. / відп. ред. Ю. С. Шемшученко*. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998. Т. 1. 672 с.
13. Конвенція про незастосування строку давності до воєнних злочинів і злочинів проти людства. Верховна Рада України. Документ 995_168. Ратифікація від 16.01.2002. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_168#Text.
14. Венедіктова І. В. Злочини РФ у Маріуполі можна кваліфікувати як геноцид. URL: https://censor.net/ua/news/3329301/zlochynu_rf_u_mariupoli_mojna_kvalifikuvatyu_yak_genotsyd_venediktova.
15. «Це заклики до геноциду»: Денісова – про статтю в «РИА Новості». URL: <https://censor.net/ua/n3331331>.

16. Події в Бучі «недалеки» від геноциду – британський прем'єр. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3450199-podii-v-buci-nedaleki-vid-genocidu-britanskij-premer.html>.
17. ПАРС закликала створити Міжнародний кримінальний трибунал над керівництвом РФ. URL: <https://zn.ua/ukr/POLITICS/parje-zaklikala-stvoriti-mizhnarodnij-kriminalnij-tribunal-nad-kerivnitstvom-rf.html>.

References

1. UN. General Assembly (11th emergency special sess.: 2022). Aggression against Ukraine : resolution / adopted by the General Assembly. A_RES_ES-11_1-EN - PDF.
2. Krainy-chleny formatu "Ramshtain" provedut 23 travnia novu zustrich shchodo oborony Ukrainy. URL: <https://censor.net/ua/n3342773>.
3. V Ukraini stvoreno spetspidrozdil mizhnarodnoho lehionu. *Ukrainska pravda*. 7 bereznia 2022. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/03/7/7329133/>.
4. Dmytriiev A. Vestfalskyi myr 1648 roku: vytoky suchasnoho mizhnarodnoho prava. *Liudyna i polityka*. 1999. № 2. S. 21–25.
5. Vasetskyi V. Iu. Vplyv sotsialno-politychnykh podii v Yevropi XVI-XVII st. na rozvytok pravovoi doktryny Novoho chasu. *Almanakh prava*. Tlumachennia prava: vid teorii do praktyky. Vyp. 12. Kyiv: In-t derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho NAN Ukrainy, 2021. S. 136–141.
6. Zahalna deklaratsiia prav liudyny. Kyiv: Pravo, 1995. 12 s.
7. Onishchuk M. Problemy zabezpechennia prav liudyny v Ukraini: vid zahalnoi deklaratsii prav liudyny do sohodennia. *Pravo Ukrainy*. 2009. № 4. S. 29–35.
8. Nyporko Yu. I. Niurnberzkyi protses. Yurydychna entsyklopediia u 6 t. Vidp. red Yu. S. Shemshuchenko. Kyiv: Ukrainska entsyklopediia im. M. P. Bazhana, 2003. T. 4. 720 s.
9. Poltorak A. I. Nyurnberzskiy epilog. Moskva: Yurid. Lit., 1983. 416 s.
10. Rymskyi statut Mizhnarodnoho kryminalnoho sudu. Verkhovna Rada Ukrainy. Dokument 995_588. Redaktsiia vid 16.01.2002. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text.
11. Maliarenko V. T. Mizhnarodnyi kryminalnyi sud. Yurydychna entsyklopediia u 6 t. Vidp. red. Yu. S. Shemshuchenko. Kyiv: Ukrainska entsyklopediia im. M. P. Bazhana, 2003. T. 5. 736 s.
12. Yatsenko S. S. Henotsyd. Yurydychna entsyklopediia u 6 t. Vidp. red Yu. S. Shemshuchenko. Kyiv: Ukrainska entsyklopediia im. M. P. Bazhana, 1998. T. 1. 672 s.
13. Konventsiiia pro nezastosuvannia stroku давности do voiennykh zlochyniv i zlochyniv proty liudstva. Verkhovna Rada Ukrainy. Dokument 995_168. Ratyfikatsiia vid 16.01.2002. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_168#Text.
14. Venediktova I. V. Zlochyny RF u Mariupoli mozha kvalifikuvaty yak henotsyd. URL: https://censor.net/ua/news/3329301/zlochyny_rf_u_mariupoli_mojna_kvalifikuvaty_yak_genotsyd_venediktova.
15. «Tse zaklyky do henotsydu»: Denisova - pro stattiu v «RYA Novosty». URL: <https://censor.net/ua/n3331331>.
16. Podii v Buchi «nedaleki» vid henotsydu – brytanskyi premier. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3450199-podii-v-buci-nedaleki-vid-genocidu-britanskij-premer.html>.
17. PARIe zaklykala stvoryty Mizhnarodnyi kryminalnyi trybunal nad kerivnytstvom RF. URL: <https://zn.ua/ukr/POLITICS/parje-zaklikala-stvoriti-mizhnarodnij-kriminalnij-tribunal-nad-kerivnitstvom-rf.html>.

Васецький В. Ю. Підґрунтя правових наслідків агресії Російської Федерації проти України: необхідність покарання злочинців

У статті у зв'язку з війною, що розв'язана Російською Федерацією проти України, аналізуються підстави законодавства і практики його застосування для засудження злочинців. Наводяться основні положення щодо визначення воєнних злочинів, злочинів проти людяності, геноциду, що зазначені у Статуті Міжнародного кримінального суду. Наводяться докази і висновки посадових і впливових осіб стосовно кваліфікації злочинців. Робиться висновок про відповідальність за злочини на всіх рівнях – владних державних органів, держслужбовців, починаючи з президента РФ, конкретних виконавців, рядових військових, які вбивали, катували мирних громадян, вчиняли акти мародерства тощо.

Ключові слова: агресія Російської Федерації проти України, кваліфікація злочинців, відповідальність згідно з міжнародним законодавством.

Vasetsky V. Y. The basis of the legal consequences of the aggression of the Russian Federation against Ukraine: the need to punish criminals

Summary: The paper in connection with the war waged by the Russian Federation against Ukraine analyzes the grounds of existing legislation and the practice of its application to convict criminals. The war waged by the Russian

Federation against Ukraine is an event of such magnitude that, after the undoubted defeat of the Russian Federation in many areas, it will have significant consequences, including in the legal sphere.

The aim of the work is to study the composition for which it is necessary to meet with the occupiers of the Russian Federation, compliance with the main features of crimes, show support for international institutions and politicians, as well as the need to improve international and national legislation against aggressors.

Crimes committed and continue to be committed by Russia, its military and political leadership, individual perpetrators not only in the military sphere, but also in the propaganda and also economic fields in international law can be defined as war crimes, crimes against humanity, genocide, crimes of aggression and more. The full list of crimes, as well as the punishment for them is contained in the Statute of the International Criminal Court (“Rome Statute”).

Signs of Nazi Germany’s war against humanity can also be seen in the war waged by the Russian Federation in Ukraine. The assessments given to this war by the most authoritative authors testify to its inhuman character, which is unacceptable in the civilized society of the XXI century. Crimes fall under the definitions contained in the list of crimes contained in the Rome Statute.

Signs of Nazi Germany’s war against humanity can also be seen in the war waged by the Russian Federation in Ukraine. The assessments given to this war by the most authoritative authors testify to its inhuman character, which is unacceptable in the civilized society of the XXI century. Crimes fall under the definitions contained in the list of crimes of the Rome Statute.

From a legal point of view, the issue is not only about the qualification of crimes, it is necessary to work towards creating conditions to prevent such in the future. There is no doubt about the responsibility for this at all levels - government agencies, civil servants, starting with the President of the Russian Federation, specific perpetrators, ordinary soldiers who killed, tortured civilians, committed acts of looting and more.

Key words: Aggression of the Russian Federation against Ukraine, qualification of crimes, responsibility according to the international legislation.

DOI: 10.33663/2524-017X-2022-13-32